

HOTĂRÂREA CURȚII

7 iulie 1992*

The Queen
împotriva
Immigration Appeal Tribunal și Surinder Singh,
pentru: Secretary of State for the Home Department

(cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare, formulată de High Court of Justice, Queen's Bench Division)

„Libera circulație a persoanelor – Dreptul de ședere al soțului/soției unui resortisant comunitar care se întoarce pentru a se stabili în țara sa de origine”

Cauza C-370/90

În cauza C-370/90,

având ca obiect o cerere adresată Curții, în temeiul articolului 177 din Tratatul CEE, de către High Court of Justice (Queen's Bench Division) de pronunțare, în litigiul pendinte în fața acestei instanțe, între

The Queen

și

Immigration Appeal Tribunal și Surinder Singh,

pentru: Secretary of State for the Home Department,

a unei hotărâri preliminare privind interpretarea articolului 52 din tratat și a Directivei 73/148/CEE a Consiliului din 21 mai 1973 privind eliminarea restricțiilor de circulație și ședere în cadrul Comunității pentru resortisanții statelor membre referitor la stabilirea și prestarea de servicii (JO L 172, p. 14),

CURTEA,

compusă din domnii O. Due, președinte, R. Joliet, F. A. Schockweiler, F. Grévisse și P. J. G. Kapteyn, președinți de cameră, G. F. Mancini, C. N. Kakouris, J.C. Moitinho de Almeida, G. C. Rodríguez Iglesias, M. Díez de Velasco, M. Zuleeg, J. L. Murray și D. A. O. Edward, judecători,

avocat general: domnul G. Tesaro

grefier: domnul H. A. Rühl, administrator principal

după examinarea observațiilor scrise prezentate:

– pentru Guvernul Regatului Unit, de către domnișoara Rosemary Caudwell de la Treasury Solicitor's Department, în calitate de agent, asistată de către domnul David Pannick, barrister,

* Limba de procedură: engleza.

– pentru domnul Surinder Singh, de către domnii Richard Plender, QC, din Baroul din Anglia și Țara Galilor și Nicholas Blake, barrister, mandatați de către T. I. Clough and Co., solicitors;

– pentru Comisia Comunităților Europene, de către domnii António Caeiro, consilier juridic și de către Nicholas Khan, membru al serviciului juridic, în calitate de agenți;

având în vedere raportul de ședință,

după ascultarea observațiilor orale ale Guvernului Regatului Unit, reprezentat de către domnul John F. Collins, de la Treasury Solicitor's Department, asistat de către domnul Stephen Richards, barrister, de către domnul Surinder Singh și de Comisia Comunităților Europene, la ședința din 24 martie 1992,

după ascultarea concluziilor avocatului general, prezentate în ședința din 20 mai 1992,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Prin Ordonanța din 19 octombrie 1990, primită la Curte la 17 decembrie 1990, High Court of Justice (Queen's Bench Division) a adresat Curții, în temeiul articolului 177 din Tratatul CEE, o întrebare preliminară privind interpretarea dispozițiilor articolului 52 din tratat și a Directivei 73/148/CEE a Consiliului din 21 mai 1973 privind eliminarea restricțiilor de circulație și ședere în cadrul Comunității pentru resortisanții statelor membre referitor la stabilirea și prestarea de servicii (JO L 172, p. 14, denumită în continuare „Directiva 73/148”).

2 Această întrebare a fost adresată în cadrul unui litigiu între domnul Surinder Singh, de cetățenie indiană și Secretary of State for the Home Department, care a decis să îl expulzeze pe acesta de pe teritoriul britanic la 15 decembrie 1988.

3 Rezultă din ordonanța de trimitere că domnul Surinder Singh s-a căsătorit cu domnișoara Rashpal Purewal, resortisant britanic, la 29 octombrie 1982, la Bradford (Regatul Unit). Între 1983 și 1985, soții Singh au lucrat în Germania în calitate de salariați. La sfârșitul anului 1985, aceștia s-au întors în Regatul Unit în vederea exercitării unei activități comerciale pe acest teritoriu.

4 În 1986, domnul Singh a fost autorizat, în calitate de soț al unui resortisant britanic de sex feminin, să beneficieze de o ședere temporară în Regatul Unit. În iulie 1987, o ordonanță de neconciliere (decree nisi) a fost pronunțată în cadrul unei proceduri de divorț inițiate împotriva sa de către soție. În temeiul acestei ordonanțe, autoritățile britanice i-au redus acestuia durata permisului de ședere și au refuzat să îi elibereze un permis de ședere permanent în calitate de soț al unui resortisant britanic de sex feminin.

5 Domnul Singh a domiciliat în mod legal în Regatul Unit până la 23 mai 1988, dată la care acesta și-a retras acțiunea administrativă pe care o formulase împotriva ordonanței potrivit căreia i se refuza un permis de ședere permanent. După această dată, acesta a rămas pe teritoriul britanic fără autorizație.

6 Ordonanța de expulzare adoptată la 15 decembrie 1988 a fost pronunțată în temeiul dispozițiilor secțiunii 3(5)(a) din Immigration Act din 1971 („legea privind imigrația din 1971”), referitoare la străinii care își prelungesc în mod ilegal șederea în Regatul Unit.

7 La 17 februarie 1989, a fost pronunțată hotărârea definitivă (decrete absolute) de divorț a soților Singh.

8 Acțiunea introdusă în fața unui mediator împotriva deciziei din 15 decembrie 1988 a fost respinsă la 3 martie 1989. Prin hotărârea din data de 17 august 1989, Immigration Appeal Tribunal a admis apelul formulat de către domnul Singh împotriva deciziei mediatorului, susținând faptul că acesta „dispunea de un drept în temeiul dreptului comunitar în calitate de soț al unui resortisant britanic de sex feminin care dispunea ea înseși de un drept de stabilire în această țară în temeiul dreptului comunitar.”

9 Sesizată cu o cerere pentru control judecătoresc („judicial review”) (control privind legalitatea actelor administrative) formulată de către Secretary of State for the Home Department împotriva acestei hotărâri, High Court of Justice (Queen’s Bench Division) a adresat Curții următoarea întrebare preliminară:

„ Atunci când o femeie măritată, resortisant al unui stat membru, a exercitat drepturile pe care i le conferă tratatul în alt stat membru lucrând pe acest teritoriu, după care intră și rămâne în statul membru al cărui resortisant este cu scopul de a iniția o afacere împreună cu soțul său, articolul 52 din Tratatul de la Roma și Directiva 73/148/CEE a Consiliului din 21 mai 1973, îl autorizează pe soțul acesteia (care nu este un resortisant comunitar) să intre și să rămână pe teritoriul acestui stat membru împreună cu soția sa?”

10 Pentru o expunere mai detaliată a faptelor din acțiunea principală, a reglementării comunitare în cauză, a desfășurării procedurii, precum și a observațiilor scrise prezentate în fața Curții, se face trimitere la raportul de ședință. Aceste elemente din dosar sunt reluate în cele ce urmează numai în măsura în care sunt necesare pentru raționamentul Curții.

11 Întrebarea preliminară adresată de către instanța de trimitere se referă la problema de a ști dacă dispozițiile articolului 52 din tratat și ale Directivei 73/148 trebuie să fie interpretate în sensul că acestea obligă un stat membru să autorizeze intrarea și șederea, pe teritoriul acestuia, a soțului/soției, indiferent de cetățenia acestuia/acesteia, a unui resortisant al acestui stat care s-a deplasat, împreună cu soțul/soția, pe teritoriul unui alt stat membru pentru a exercita o activitate salariată, în sensul articolului 48 din tratat și care s-a întors să se stabilească, în sensul articolului 52 din tratat, pe teritoriul statului a cărui cetățenie o are.

12 De asemenea, este necesar să se sublinieze că nu se invocă faptul că respectiva căsătorie dintre domnul și doamna Singh a prezentat un caracter fictiv și că deși această căsătorie a fost dizolvată prin hotărârea definitivă de divorț pronunțată în 1989, acest fapt nu influențează întrebarea preliminară adresată, care se referă la temeiul dreptului de ședere al persoanei interesate pentru perioada anterioară datei acestei hotărâri.

13 Domnul Singh și Comisia susțin faptul că resortisantul unui stat membru care s-a întors să se stabilească în acest stat după ce a exercitat o activitate economică în alt stat membru se află în aceeași situație cu un resortisant al unui alt stat membru care tocmai s-a stabilit în această țară. În opinia acestora, trebuie tratat în același mod, în conformitate cu principiul nediscriminării enunțat la articolul 7 din tratat și acesta poate, în acest fel, să se prevaleze de articolul 52 din tratat, în special în ceea ce privește dreptul de ședere al soțului/soției atunci când acesta/aceasta nu este resortisant al unui stat membru.

14 Pe de altă parte, Guvernul Regatului Unit susține că resortisantul comunitar care se întoarce să se stabilească pe teritoriul țării sale de origine nu este într-o situație comparabilă

cu cea a resortisanților celorlalte state membre, întrucât acesta intră și rămâne în această țară în temeiul dreptului național și nu în temeiul dreptului comunitar. Prin urmare, nu i se aplică dispozițiile articolului 52 din tratat și ale Directivei 73/148. De asemenea, Guvernul Regatului Unit susține faptul că aplicarea dreptului comunitar resortisantului care se întoarce să se stabilească în țara sa de origine are consecințe paradoxale, întrucât aceasta permite, în special, expulzarea sa de pe teritoriul național și că recunoașterea unui drept de ședere soțului/soției crește riscurile de fraudă legate de căsătoriile fictive.

15 Curtea a admis, în Hotărârea din 7 iulie 1976, Watson și Belmann, punctul 16 (118/75, Rec. p. 1185), că dispozițiile articolelor 48 și 52 din tratat, precum și cele din Regulamentul (CEE) nr. 1612/68 al Consiliului din 15 octombrie 1968 privind libera circulație a lucrătorilor în cadrul Comunității (JO L 257, p. 2, ediție specială în limba română: capitol 05 volum 01 p. 11 - 22), din Directiva 68/360/CEE a Consiliului din 15 octombrie 1968 privind eliminarea restricțiilor de circulație și ședere în Cadrul Comunității pentru lucrătorii din statele membre și familiile acestora (JO L 257, p. 13) și din Directiva 73/148 puneau în aplicare un principiu fundamental consacrat la 3 litera (c) din tratat, unde este stipulat că, în sensul enunțat la articolul 2, activitățile Comunității includ eliminarea, între statele membre, a obstacolelor din calea liberei circulații a persoanelor.

16 De asemenea, Curtea a admis, în Hotărârea din 7 iulie 1988, Stanton, punctul 13 (143/87, Rec. p. 3877), că totalitatea dispozițiilor din tratat privind libera circulație a persoanelor vizează facilitarea, pentru resortisanții comunitari, exercitării activităților profesionale de orice fel pe întreg teritoriul Comunității și se opune unor măsuri care i-ar putea defavoriza pe acești resortisanți, atunci când aceștia doresc să exercite o activitate economică pe teritoriul unui alt stat membru.

17 În acest scop, resortisanții statelor membre dispun, în special, de dreptul, care este întemeiat direct pe articolele 48 și 52 din tratat, de a intra și a rezida pe teritoriul celorlalte state membre în vederea exercitării unei activități economice în sensul acestor dispoziții (a se vedea, în special, hotărârile din 8 aprilie 1976, Royer, punctul 31, 48/75, Rec. p. 497 și din 5 februarie 1991, Roux, punctul 9, C-363/89, Rec. p. I-273).

18 Cât despre acestea, dispozițiile regulamentelor și ale directivelor Consiliului privind libera circulație a lucrătorilor salariați și a celor care desfășoară o activitate independentă în cadrul Comunității, în special articolul 10 din Regulamentul nr. 1612/68, articolele 1 și 4 din Directiva 68/360, precum și articolele 1 litera (c) și 4 din Directiva 73/148, prevăd faptul că statele membre recunosc soțului/soției și copiilor lucrătorului un drept de ședere echivalent cu cel recunoscut pentru lucrător însuși.

19 Un resortisant al unui stat membru ar putea fi împiedicat să își părăsească țara de origine pentru a exercita o activitate salariată sau independentă, în sensul tratatului, pe teritoriul unui alt stat membru, în cazul în care acesta nu ar putea beneficia, atunci când se întoarce în statul membru a cărui cetățenie o are pentru a exercita o activitate salariată sau independentă, de facilități de intrare și de ședere cel puțin echivalente cu cele de care ar trebui să beneficieze în temeiul tratatului sau al legislației secundare, pe teritoriul unui alt stat membru.

20 Ar fi, în special, împiedicat să o facă în cazul în care soțul/soția și copiii săi nu ar fi autorizați, și ei, să intre și să aibă reședința pe teritoriul acestui stat în condiții cel puțin echivalente cu cele care le sunt recunoscute prin dreptul comunitar pe teritoriul unui alt stat membru.

21 Rezultă de aici că un resortisant al unui stat membru, care s-a deplasat pe teritoriul unui alt stat membru pentru a exercita o activitate salariată pe teritoriul acestuia, în temeiul articolului 48 din tratat și care se întoarce să se stabilească, cu scopul de a exercita o activitate independentă pe teritoriul statului membru a cărui naționalitate o deține, are, în temeiul dispozițiilor articolului 52 din tratat dreptul de a fi însoțit pe teritoriul statului din urmă de către soțul/soția sa, resortisant al unei țări terțe, în aceleași condiții cu cele prevăzute de Regulamentul nr. 1612/68, de Directiva 68/360 sau de Directiva 73/148.

22 Este adevărat că, astfel cum susține Guvernul Regatului Unit, resortisantul unui stat membru intră și își are reședința pe teritoriul acestui stat în temeiul drepturilor care sunt în strânsă legătură cu cetățenia acestuia și nu în temeiul celor pe care i le conferă dreptul comunitar. În special, astfel cum prevede, de altfel, articolul 3 din Cel de-al patrulea protocol adițional la Convenția Europeană a Drepturilor Omului, un stat nu poate refuza intrarea sau nu poate expulza de pe teritoriul său pe niciunul dintre resortisanții săi.

23 Cu toate acestea, acest caz se referă la dreptul național și nu la drepturile de circulație și de stabilire recunoscute resortisantului comunitar prin articolele 48 și 52 din tratat. Aceste drepturi nu pot produce pe deplin efecte, atunci când acest resortisant este împiedicat să le exercite prin obstacolele ridicate, în țara sa de origine, la intrarea și la șederea soțului/soției sale. De aceea soțul/soția unui resortisant comunitar care s-a folosit de aceste drepturi trebuie, atunci când acesta din urmă se întoarce în țara sa de origine, să dispună cel puțin de aceleași drepturi de intrare și de ședere cu cele pe care i le-ar recunoaște dreptul comunitar, în cazul în care soțul sau soția alege să intre și să își aibă reședința într-un alt stat membru. Cu toate acestea, articolele 48 și 52 din tratat nu se opun faptului ca statele membre să aplice soților/soțiilor străini/e ai/ale resortisanților lor norme privind intrarea și șederea mai favorabile decât cele prevăzute de dreptul comunitar.

24 În ceea ce privește riscurile de fraudă invocate de Guvernul Regatului Unit, este suficient să se amintească faptul că, în conformitate cu jurisprudența constantă a Curții (a se vedea, în special, Hotărârile din 7 februarie 1979, Knoors, punctul 25, 115/78, Rec. p. 399 și din 3 octombrie 1990, Bouchoucha, punctul 14, C-61/89, Rec. p. I-3551), facilitățile create de tratat nu pot avea ca efect pe acela de a permite persoanelor care beneficiază de acesta să se sustragă în mod abuziv de la aplicarea legislațiilor naționale și să interzică statelor membre să ia măsurile necesare pentru a împiedica astfel de abuzuri.

25 Prin urmare, este necesar să se răspundă la întrebarea preliminară că dispozițiile articolului 52 din tratat și cele ale Directivei 73/148 trebuie să fie interpretate în sensul că acestea obligă un stat membru să autorizeze intrarea și șederea, pe teritoriul acestuia, a soțului/soției, indiferent de cetățenia acestuia/acesteia, al/a unui resortisant al acestui stat care s-a deplasat, împreună cu soțul/soția, pe teritoriul unui alt stat membru pentru a exercita o activitate salariată, în sensul articolului 48 din tratat și care s-a întors să se stabilească, în sensul articolului 52 din tratat, pe teritoriul statului a cărui cetățenie o are. Soțul/soția trebuie, cel puțin, să beneficieze de aceleași drepturi cu cele care i-ar fi acordate, prin dreptul comunitar, în cazul în care soțul/soția acestuia/acesteia ar intra și ar avea reședința pe teritoriul unui alt stat membru.

Cu privire la cheltuielile de judecată

26 Cheltuielile efectuate de către Comisia Comunităților Europene, care a prezentat observații Curții, nu pot face obiectul unei rambursări. Întrucât procedura are, în raport cu părțile în acțiunea principală, un caracter incidental față de procedura din fața instanței naționale, este de competența acestei instanțe să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată.

Pentru aceste motive,

CURTEA,

pronunțându-se cu privire la întrebările care i-au fost adresate de High Court of Justice (Queen's Bench Division), prin Ordonanța din 19 octombrie 1990, hotărăște:

Dispozițiile articolului 52 din tratat și cele ale Directivei 73/148/CEE a Consiliului din 21 mai 1973 privind eliminarea restricțiilor de circulație și de ședere în cadrul Comunității pentru resortisanții statelor membre referitor la stabilirea și la prestarea de servicii, trebuie să fie interpretate în sensul că acestea obligă un stat membru să autorizeze intrarea și șederea, pe teritoriul acestuia, a soțului/soției, indiferent de cetățenia acestuia/acesteia, al/a unui resortisant al acestui stat care s-a deplasat, împreună cu soțul/soția, pe teritoriul unui alt stat membru pentru a exercita o activitate salariată, în sensul articolului 48 din tratat și care s-a întors să se stabilească, în sensul articolului 52 din tratat, pe teritoriul statului a cărui cetățenie o are. Soțul/soția trebuie, cel puțin, să beneficieze de aceleași drepturi cu cele care i-ar fi acordate, prin dreptul comunitar, în cazul în care soțul/soția acestuia/acesteia ar intra și ar avea reședința pe teritoriul unui alt stat membru.

Due	Joliet	Schockweiler	Grévisse	Kapteyn
Mancini	Kakouris	Moitinho de Almeida	Rodríguez Iglesias	
Díez de Velasco		Zuleeg	Murray	Edward

Pronunțată în ședință publică la Luxemburg, 7 iulie 1992.

Grefier
J.-G. Giraud

Președinte
O. Due